

Finns tillräckligt med utrymme i båset? När verkades klövarna senast? Är det för smutsigt? Det är några exempel på frågeställningar som bedömningen bygger på i Fråga kon-rådgivningen.

Fråga kon hur hon mår

Vi vill alla att våra produktionsdjur ska må bra! Men hur vet vi om de gör det? För att förbättra djurens välfärd har Svensk Mjolk tagit fram rådgivningstjänsten Fråga kon! En speciellt utbildad rådgivare besöker gården och bedömer djurvälståndet hos kalvar, ungdjur och kor. Tjänsten kan lantbrukaren själv beställa, men vid behov kan förfrågan också komma från veterinärer och rådgivare. Även Svenskt Sigill använder Fråga kon för att säkra djurvälståndet hos sina leverantörer.

TEXT: EVA LADBERG FOTO: NIKLAS LADBERG

★ *Fråga kon*-rådgivningen bygger på ett forskningsprojekt som Charlotte Hallén Sandgren genomfört. I projektet testade man att bedöma renhet, hull och hälta på kalvar, ungdjur och kor på 55 slumpvis utvalda gårdar.

Vidare utfördes en bedömning av djurens välfärd genom att använda data ur CDB och kokontrollen (se faktarutan). Det visade sig att bedömningen av djuren på plats gav lika tydliga signaler om djurens välfärd som bedömningen av data ur registren. Från denna studie utvecklade man sedan *Fråga kon*.

Så här går bedömningen till

Inför ett besök tar bedömaren reda på allmänna fakta om gården, stallsystem, antal avdelningar, antal djur och mjölknings- och utfodringstider.

Besöket ska alltid planeras in när det är som lugnast på gården, vanligtvis en till två timmar efter utfodring och en till två timmar före mjölkning.

På gården tar bedömaren reda på en rad fakta, till exempel när klövarna verkades senast, hur många kor som inte mjölkas på alla spenar och varför. Bedömningen genomförs i olika åldersgrupper; kalvar 0–3 månader och 3–6 månader, kvigor 6–15 månader, 15 månader till kalvning och kor.

Bedömaren tittar på 35 djur per grupp. Om det är fler individer i gruppen, så slumpar man vilka djur man ska titta på. För att urvalet ska bli lika mellan gårdarna finns detaljerade instruktioner om hur man slumpar djuren.

Olika tecken på problem

Först görs en gruppbedömning där man räknar hur många djur som ligger eller står och hur många som ligger i liggbåsen eller delvis utanför. Kor ska normalt sett ligga ner och idissla, i annat fall kan det vara tecken på problem.

Ohyra, ringorm och avvikande beteenden registreras också, exempelvis tunggrullning som är ett tecken på stress. Ett exempel på positivt beteende är social putsning.

Det är viktigt att djuren har god tillgång till vatten och därför räknas antal vattenkoppar, längd på vattenkar mäts och vattnets hygieniska kvalitet bedöms. Dessutom görs en bedömning av risken för konkurrens vid foderbordet. Ett tecken på alltför hög konkurrens vid foderbordet kan visa sig som svullnader och skador i nacken.

På individnivå bedömer man kalv på hull, renhet, skador och hälsa, på kor även resningsbeteende, hårrem, klövar och hälta.

Om många djur har skador på samma ställe kan det tyda på ett systemfel. Hasskador är ett vanligt problem som oftast kan förbättras med ändrade skötselrutiner. För att alla bedömningar ska vara likvärdiga finns instruktioner för hur man klassificerar ett rent, respektive ett smutsigt djur eller vad definitionen för en halt ko är.

Resningsbeteendet är också intressant, då kor har ett bestämt rörelsemönster när de lägger sig ner och ställer sig upp. Ser man avvikelser från mönstret betyder det att något är fel. Det kan vara att kon inte har utrymme att svänga med huvudet under läggningen eller att den har ont någonstans.

Betygsättning

Efter avslutad bedömning får lantbrukaren en kort summering av resultatet. Sedan matas resultaten in i ett program som redovisas i form av en blomma där ett helt kronblad betyder att gården tillhör de 25 procent bästa.

Hela eller halva kronblad på prästkragen symboliserar hur bra korna mår inom olika bedömningsområden.

Ett naggat blad betyder att man tillhör den näst bästa fjärdedelen. Får man ett halvt blad ligger man i den undre halvan och om det endast är en liten stump av kronbladet så tillhör man de 10 procent sämsta gårdarna. Resultaten går igenom med lantbrukaren och man diskuterar vilka åtgärder som behöver vidtas.

Har en gård problem med smutsiga djur bör man börja med att se till att de har en ren och torr liggplats, för att sedan se över utfodringen för att påverka gödseln.

Fråga kon är ett bra redskap för att hitta en besättnings starka och svaga sidor och för att förbättra gårdens djurhälsa och ekonomi. Eftersom systemet bygger på hur djuren mår, så kan det användas i alla olika sorters stall, både uppbundet och lösdrift. □

För mer info: Kontakta Louise Winblad von Walter eller Sanna Soleskog på Svensk Mjolk.

CDB OCH KOKONTROLLEN

CDB är Jordbruksverkets register där nötkreaturägare rapporterar in födselar, slakt, dödsfall, inköp och försäljning.

Kokontrollen är Svensk Mjölks frivilliga register med produktionsdata. Ungefär 80 procent av Sveriges mjölkgårdar ingår, vilket är cirka 4300 gårdar. Registret inne-

håller en stor mängd fakta om gården, till exempel information om semineringar, kalvningsuppgifter, sjukdomar, klövverking med mera. Regelbunden provmjölkning (11 gånger per år) för analys av celltal, fett-, protein- och ureahalt ingår också.

Lästips: Kosignaler av Jan Hulsen